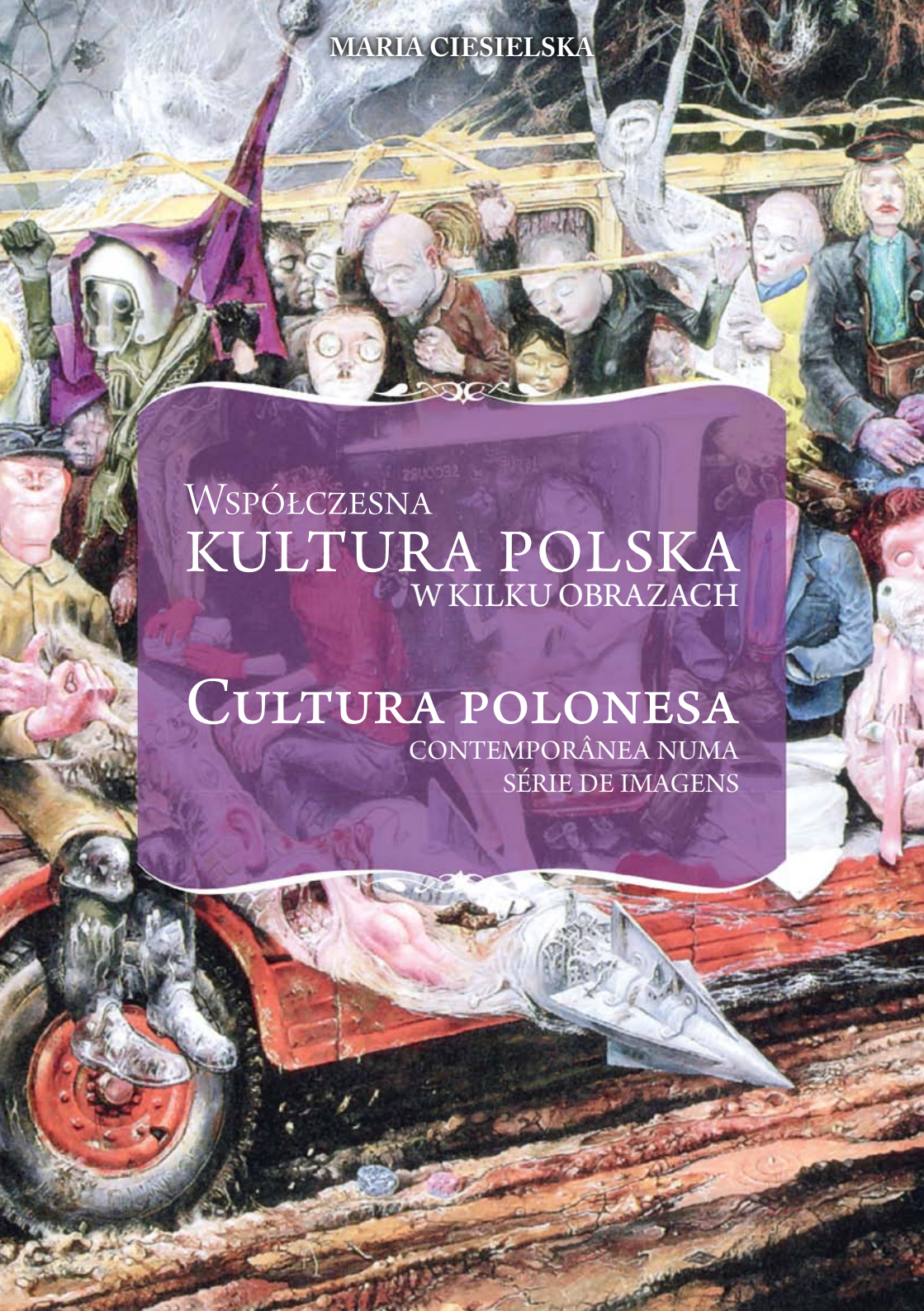

MARIA CIESIELSKA

WSPÓŁCZESNA
KULTURA POLSKA
W KILKU OBRAZACH

CULTURA POLONESA
CONTEMPORÂNEA NUMA
SÉRIE DE IMAGENS

MARIA CIESIELSKA

WSPÓŁCZESNA
KULTURA POLSKA
W KILKU OBRAZACH

CULTURA POLONESA
CONTEMPORÂNEA NUMA
SÉRIE DE IMAGENS

Warszawa 2013

Maria Ciesielska

Maria Ciesielska – dziennikarz, reżyser, wydawca, autorka licznych publikacji, opracowań, filmów. Doradca marszałka Sejmu RP (1998–2000), doradca Szefa Kancelarii Sejmu RP (2006–2009). Pomysłodawca i realizator wielu przedsięwzięć estradowych, plenerowych, uroczystości, wystaw.

© Maria Ciesielska - „Współczesna kultura polska w kilku obrazach”, Warszawa 2013

Projekt graficzny i layout: Michał Jarochowski

Okładka: „Autobus” - obraz Bronisława Wojciecha Linke

Projekt jest współfinansowany ze środków finansowych otrzymanych od Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach konkursu na realizację zadania „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Wydawca:

ISBN 978-83-935454-9-0

SPIS TREŚCI

ÍNDICE

Literatura	4
Teatr	10
Film	12
Muzyka	16
Opera współczesna	20
Jazz	22
Sztuka	22
Wzornictwo	26
Postscriptum	28

Literatura	5
Teatro	11
Filme	13
Música	17
Ópera contemporânea	21
Jazz	23
Arte	23
Design de produto	25
Postscriptum	27

W obliczu procesów globalizacji, które obejmują niemal wszystkie dziedziny naszego życia, polska kultura ma szansę zachować podmiotowość i kreatywność, a zarazem odrębność na arenie międzynarodowej.

Zachowanie własnej, wielowątkowej, niepowtarzalnej i pluralistycznej tożsamości kulturowej jest wyzwaniem dla wszystkich Polaków mieszkających w Polsce, ale przede wszystkim tych rozsiadanych po świecie. Kultura pełni rolę integracyjną, służy dialogowi i integracji społeczeństw, jednoczy wszystkich Polaków na całym świecie. Ogromne znaczenie dla zachowania i rozwijania wartości w polskiej kulturze ma polskie wychodźstwo, emigracja XIX i XX wieku.

Kształt kultury polskiej, osiągnięcia i znaczenie na arenie międzynarodowej były nierozdzielnie związane z naszymi dziejami historycznymi, polityką wewnętrzną, możliwościami państwa, polityką kulturalną, nauką i edukacją. Szczególne znaczenie ma też imponująca, niezależna, chociaż powstała za czasów systemowego ograniczenia PRL kultura niezależna, powstała przeważnie w drugim obiegu.

Kultura, podobnie jak społeczeństwo, ulegała nieustannym zmianom. Znakiem dzisiejszych czasów jest swobodny przepływ informacji. Masowość kultury, dostęp do mediów, powstawanie nie zawsze korzystnych dla naszej kultury wzorców ogólnosięwiatowych, wyzbycie się odniesienia do wartości niesie często destrukcję kultury tradycyjnej.

Przykładem może być współczesna kultura masowa, która lansuje zabawowość, kult młodości, przesadną dbałość o formę z pomijaniem treści. Interesujące może być pytanie o wpływ nowoczesności w kulturze na kulturę tradycyjną. Ważne jest, byśmy wartościowej kulturze tradycyjnej nie przeciwstawiali kultury współcześnie lansowanej, która pozbawiona jest idei, wartości uniwersalnego przekazu. Ważne jest, byśmy tworzyli nową wartość kulturową opartą na naszym dziedzictwie, tym bardziej że przeszłość dla wielu współczesnych twórców była i jest inspirująca.

Polska kultura ostatniego czterdziestolecia, chociaż przez lata komunistyczne sterowana politycznie przez ministerstwo i związki twórcze, izolowana od świata, wydała wielu wybitnych twórców i wiele wybitnych dzieł. Dzięki twórcom i społecznikom zachowało się też historyczne dziedzictwo kulturalne związane z wieloma regionami Polski: Kaszubami, Śląskiem, Podhalem.

To skarbnica, do której coraz częściej zaczynają sięgać młodzi twórcy. W polskiej współczesnej sztuce, literaturze, kinie, teatrze obserwujemy powrót do kontekstu spraw polskich, które w czasach wcześniejszych były w ich twórczości mniej obecne, ponieważ wolność w pierwszej kolejności przyniosła zainteresowanie światem, problematyką ogólnocivilizacyjną i uniwersalną.

Obserwujemy obecnie powrót młodego pokolenia do spraw polskich; do spraw tradycji, kultury, społecznych, historycznych. Ten trend to budujący sygnał od współczesnych twórców, istotne jest bowiem, by pamięć o zagrożeniach, jakie płynęły z politycznych ograniczeń, była ważnym doświadczeniem wpisanym w świadomość polskich artystów. Wolność przyniosła komfort wyborów, wyborów trudnych – czy szybkie pieniądze, droga na skróty i komercja, czy podążanie drogą trudną, sięgania do ważnych tematów, poszukiwania prawdy zawartej w pytaniach nurtujących polskie społeczeństwo. Dlatego tak ważne jest, by wspierać kulturę wysokich lotów, która nie tylko wyróżni nas spośród innych narodów, ale będzie wartością trwałą – naszym dziedzictwem. Wartościowa spuścizna pomagała przetrwać narodowi – podnosiła morale społeczeństwa doświadczanego latami komunizmu.

LITERATURA

Początkowy okres literatury współczesnej jest sporny. Zdaniem historyków współczesność w polskiej literaturze należy liczyć od roku 1918, czyli od odzyskania niepodległości. Większość krytyków i historyków przyjmuje jednak, że jest to rok 1945.

Literatura polska ulegała wpływom i przemianom, podobnie jak Polska w okresie powojennym. Była jednak podzielona na literaturę krajową i emigracyjną. Część twórców emigracyjnych nieakceptujących reżimu komunistycznego tworzyła na obczyźnie i ta literatura do roku 1989 w szczególności sposób zabierała głos w kwestiach ojczyznianych.

Em face dos processos de globalização que abrangem quase todas as áreas de nossa vida, a cultura polonesa tem a chance de manter a subjetividade, a criatividade e a individualidade no palco internacional.

A manutenção da própria identidade cultural, de vários segmentos, única e pluralista é um desafio para todos os poloneses que vivem na Polónia, mas também para aqueles dispersos no mundo interior. A cultura desempenha o papel de integração, serve ao diálogo e à integração de sociedades, unindo todos os poloneses ao redor do mundo. Uma grande importância para a preservação e o desenvolvimento da cultura polonesa tem a emigração polonesa do século XIX e XX.

A forma da cultura polonesa, suas realizações e a importância no palco internacional eram intimamente ligadas com nossa história, nossa política interna, as capacidades do estado, a política cultural, científica e educacional... Particularmente importante é também a cultura independente, que é impressionante, embora fosse criada na época do sistema comunista, estava principalmente no segundo circuito.

A cultura, bem como a sociedade, passou por mudanças constantes. Um sinal de nossos tempos é o livre fluxo de informações. A cultura de massa, o acesso aos meios de comunicação, a formação de padrões globais nem sempre benéficos para nossa cultura, o fato de se livrar de referências a valores – todos estes fatores destroem muitas vezes a cultura tradicional.

Um exemplo é a moderna cultura de massa que promove a descontração, o culto da juventude, a atenção excessiva à forma com a ignorância do conteúdo. A questão do impacto da modernidade sobre a cultura tradicional pode ser interessante. É importante para nós não opor a cultura tradicional valiosa à cultura moderna, que é desprovida da idéia, dos valores da comunicação universal. É importante que criemos um novo valor cultural com base em nossa herança cultural, especialmente porque o passado era e é inspirador para muitos artistas contemporâneos.

Embora a cultura polonesa fosse controlada politicamente pelo ministério e sindicatos criativos, isolada do mundo, nos últimos 40 anos, lançou uma série de artistas proeminentes e muitas grandes obras. Graças a autores e ativistas, em várias regiões foi preservado o patrimônio histórico associado a muitas regiões da Polónia, como a Cassúbia, a Silésia, a região de Podhale...

É um tesouro que jovens artistas começam a explorar. Na arte polonesa contemporânea, na literatura, no cinema, no teatro, observamos um retorno ao contexto de assuntos poloneses, que em épocas anteriores eram menos presentes em suas obras porque a liberdade trouxe em primeiro lugar o interesse para o mundo, as questões de civilização e universais.

Observamos atualmente o retorno da nova geração aos assuntos poloneses, à história, à cultura, à tradição, às questões sociais. Esta tendência é um sinal positivo dos artistas contemporâneos, porque é importante que a memória dos perigos que vieram de restrições políticas seja uma experiência importante gravada nas mentes dos artistas poloneses. A liberdade trouxe o conforto de escolhas, escolhas difíceis – o dinheiro rápido, o caminho mais fácil e o comércio, ou o caminho difícil para chegar a temas importantes – a pesquisa da verdade nas questões da sociedade polonesa. Por isso, é importante apoiar a alta cultura que não só nos distingue de outras nações, mas será um valor duradouro – nossa herança. A herança de valores ajudou a nação a sobreviver – aumenta a moral da sociedade experimentada por anos de comunismo.

LITERATURA

O período inicial da literatura contemporânea é controverso. De acordo com os historiadores, a época contemporânea na literatura polonesa deve ser contada desde 1918 ou desde a recuperação da independência. A maioria dos críticos e historiadores acreditam, no entanto, que este é o ano de 1945. A literatura polonesa sofreu influências e transformações como a Polónia após a guerra. No entanto, foi dividida na literatura de exílio e na literatura nacional. Alguns artistas de emigração, não aceitando o regime comunista, criaram suas obras no exílio, e até 1989 essa literatura falou de uma maneira especial sobre as questões polonesas.

W poezji tego pokolenia na czoło wysuwała się twórczość Zbigniewa Herberta (1924–1998), autora ważnych w polskiej literaturze filozoficznych wierszy o Panu Cogito (1974). Pan Cogito uczył nas, jak stojąc nad przepaścią, walczyć ze zwątpieniami.

Zbigniew Herbert

Potęga smaku

Pani Profesor Izydorze Dąbmskiej

To wcale nie wymagało wielkiego charakteru
nasza odmowa niezgoda i upór
mieliśmy odrobinę koniecznej odwagi
lecz w gruncie rzeczy była to sprawa smaku
Tak smaku

w którym są włókna duszy i chrząstki sumienia
Kto wie gdyby nas lepiej i piękniej kuszone
ślano kobiety różowe płaskie jak opłatek
lub fantastyczne twory z obrazów Hieronima Boscha
lecz piekło w tym czasie było jakie
mokry dół zaułek morderców barak
nazwany pałacem sprawiedliwości
samogonny Mefisto w leninowskiej kurtce
posyłał w teren wnuczka Aurory
chłopców o twarzach ziemniaczanych
bardzo brzydkie dziewczyny o czerwonych rękach

Zaiste ich retoryka była aż nazbyt parciana
(Marek Tulliusz obracał się w grobie)
łańcuchy tautologii parę pojęć jak cepy
dialektyka oprawców żadnej dystynkcji w rozumowaniu
składnia pozbawiona urody koniunktywu

Tak więc estetyka może być pomocna w życiu
nie należy zaniedbywać nauki o pięknie
Zanim zgłosimy akces trzeba pilnie badać
kształt architektury rytm bębnow i piszczałek
kolory oficjalne nikczemny rytuał pogrzebów

Nasze oczy i uszy odmówiły posłuchu
księżęta naszych zmysłów wybrały dumne wygnanie
To wcale nie wymagało wielkiego charakteru
mieliśmy odrobinę niezbędnej odwagi
lecz w gruncie rzeczy była to sprawa smaku
Tak smaku

który każe wyjść skrzywić się wycedzić szyderstwo choćby
za to miał spaść bezcenny kapitel ciała
głowa

Na poesia desta geração destaca-se a obra de Zbigniew Herbert (1924–1998), o autor dos poemas filosóficos do Senhor Cogito importantes na literatura polonesa (1974). O Senhor Cogito ensinou-nos a lutar contra as dúvidas, ficando sobre o precipício.

No país formou-se a “Nova Onda” – Nowa Fala (também chamada da geração de ‘68), concentrando os poetas que se estrearam em meados dos anos 60, que viveram como a geração o Março de 1968, o Dezembro de 1970. O centro da Nova Onda era Cracóvia, pertenciam a esse centro: Wit Jaworski, Stanisław Stabro, Adam Zagajewski. Juntaram-se poetas de Poznań: Stanisław Barańczak, Jerzy Krynicki, de Varsóvia – Krzysztof Karasek, Jarosław Markiewicz. Eram considerados como um grupo que se opunha à realidade e à literatura existentes. Este foi sobretudo a geração poética que se separou em 1976 (a data do início do segundo circuito). Os poetas sujeitos a restrições da censura, dispersos, publicavam no segundo circuito.

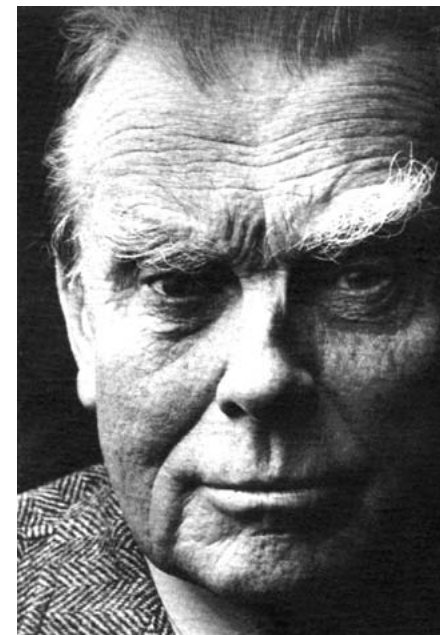
Nos anos 1970–1980, a literatura polonesa sofreu um declínio que resultou da censura aumentada. A inspiração para os autores não podia ser a literatura publicada oficialmente, com a aprovação das autoridades comunistas. Em 1970, foi publicado o livro de Miron Białoszewski “Pamiętnik z powstania warszawskiego”, embora lançado na circulação oficial, era famoso e importante.

Nessa altura, emergiram os movimentos literários distintos – o movimento rural: “Konopielka” de Edward Redłinski (1922–1983), “Kamień na kamieniu” de Wiesław Myśliwski, “Tanczacy jastrzab” de Julian Kawalec. Formou-se o movimento oriental (de Kresy): “Dolina Issy” de Czesław Miłosz (1911–2004), “Bohin” de Tadeusz Konwicki e o movimento judeu, representado entre outros por Julian Strykowski (1905–1996), Henryk Grynberg.

Novos livros foram oficialmente publicados por: Marek Nowakowski, Edward Redłinski, Roman Brandstatter (1906–1987) “Jesus de Nazaré”, uma sensação literária tornou-se o livro “Rozmowy z katem” de Kazimierz Moczarski (1907–1975), publicavam também Andrzej Szczypiorski (1928–2000), Janusz Głowacki. Apareceu uma nova geração de autores interessantes: Julian Kornhauser, Waldemar Łysiak, Kazimierz Orłoś, Adam Zagajewski.

Zbigniew Herbert

Czesław Miłosz

W kraju powstała tak zwana Nowa Fala (nazywana także pokoleniem '68), skupiała ona debiutujących w połowie lat 60. poetów, którzy przeżyli jako pokolenie Marzec 1968, Grudzień 1970. Ośrodkiem Nowej Fali był Kraków, do którego przynależeli Wit Jaworski, Stanisław Stabro, Adam Zagajewski, dołączyli do nich poeci poznańscy: Stanisław Barańczak, Jerzy Krynicki, z Warszawy Krzysztof Karasek, Jarosław Markiewicz. Była to grupa postrzegana jako grupa kontestująca zastaną rzeczywistość i literaturę. To przede wszystkim była generacja poetycka, której drogi w 1976 r. (data uznana za początek funkcjonowania drugiego obiegu) się rozeszły. Objęci restrykcjami cenzorskimi, rozproszeni publikowali w drugim obiegu.

Literatura polska w latach 1970–1980 przeżywała regres i załamanie, które wynikało z rosnącej cenzury. Inspiracją dla pisarzy nie mogła też być oficjalnie wydawana, przy akceptacji władz komunistycznych, literatura. W 1970 r. wyszła książka Mirona Białoszewskiego „Pamiętnik z powstania warszawskiego” i ta pozycja, chociaż wydana w oficjalnym obiegu, była głośna i ważna.

Wyodrębniły się wówczas wyraźne nurty literackie – tak zwany wiejski: „Konopielka” Edwarda Redlińskiego (1922–1983), „Kamień na kamieniu” Wiesława Myślińskiego, „Tańczący jastrząb” Juliana Kawałca. Powstał nurt kresowy: „Dolina Issy” Czesława Miłosza (1911–2004), „Bohin” Tadeusza Konwickiego oraz nurt żydowski, który między innymi reprezentowali Julian Strykowski (1905–1996) i Henryk Grynberg.

Nowe pozycje w oficjalnej dystrybucji wydawali: Marek Nowakowski, Edward Redliński, Roman Brandstaetter (1906–1987) „Jezus z Nazarethu”, sensacją literacką stały się „Rozmowy z katem” Kazimierza Moczarskiego (1907–1975), wydawał Andrzej Szczypiorski (1928–2000), Janusz Głowacki. Pojawiło się nowe, interesujące pokolenie twórców: Julian Kornhauser, Waldemar Łysiak, Kazimierz Orłoś, Adam Zagajewski.

Większość prozaików była zmuszona publikować swoje prace poza cenzurą w „Zapisie” i innych pismach. Kazimierz Brandys (1916–2000) opublikował „Niereczywistość”, Konwicki „Kompleks polski”, „Mała Apokalipsa”, zamieszczano prace Jacka Bocheńskiego, Juliana Strykowskiego.

W drugim obiegu ukazała się proza Jerzego Andrzejewskiego (1909–1983) „Miazga”, „Rozmowy polskie latem roku 1983” Jarosława Marka Rymkiewicza, Zbigniewa Herberta „Raport z obłożonego miasta”.

W tym czasie na emigracji publikowali tak wybitni twórcy starszego pokolenia, jak Gustaw Herling-Grudziński, Leopold Tyrmand (1920–1985), Aleksander Wat (1900–1967), Stefan Kisielewski (1911–1991) jako Tomasz Staliński wydał w Paryżu „Romans zimowy”, „Śledztwo”. Józef Mackiewicz (1902–1985) drukował teksty polityczne, które ukazywały się w kraju. Wznawiano nad Wisłą również Sławomira Mrożka (dramaturga drwiącego z wszelkich autorytetów, z dystansem do polskich spraw). W drugim obiegu drukowano Andrzeja Kijowskiego (1928–1985), Igora Newerlego (1903–1987), Kazimierza Orłosa, Józefa Mackiewicza, Jana Józefa Szczepańskiego (1919–2003).

Publikowali wówczas tak znani poeci, jak: Stanisław Grochowiak (1934–1969), Tadeusz Różewicz (poeta trudny do zdefiniowania, mistyczny i niepokojący swoją poezją), Wisława Szymborska (1923–2011), Ernest Bryll (również w drugim obiegu), Tadeusz Kubiak (1924–1979). Uznaniem cieszyła się twórczość: ks. Jana Twardowskiego (1915–2006), Tadeusza Kubiaka, Jerzego Zagórskiego. W 1980 r. przyznano Czesławowi Miłoszowi Literacką Nagrodę Nobla. W tamtym czasie symbolizowała ona jedność kultury w kraju i za granicą. Witany był entuzjastycznie w całym kraju. Jego wiersz „Który skrzywdziłeś” odczytywano jako poparcie dla Solidarności.

Na emigracji doceniono twórczość Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (1907–1984) – „Inny świat”, Adama Zagajewskiego, Włodzimierza Odojewskiego (1919–2000), Witolda Gombrowicza (1904–1969) – zagnieździł się w jego twórczości filozoficznej człowiek zagubiony, zależny od konwenansów, groteskowy i zmienny, bo poszukujący autentyczności. W powstałym na obczyźnie Instytucie Literackim (wydawcy paryskiej „Kultury”) założonym przez Jerzego Giedroycia publikowali: Gustaw Herling-Grudziński, Józef Czapski (1896–1993), Andrzej Bobkowski (1913–1961), Witold Gombrowicz, Marek Hłasko, Konstanty KOT Jeleński (1922–1987), Leopold Unger (1922–2011), Maria Czapska (1894–1981), Kazimierz Brandys, Marian Brandys (1912–1998) i wielu innych wybitnych pisarzy i publicystów.

Wokół czasopisma „brulion” skupili się młodzi idący z duchem postmodernizmu kontestujący Herbertowski porządek świata: Marcin Świetlicki, Robert Tekieli, Paweł Huelle, Jerzy Pilch.

Wisława Szymborska

A maioria dos escritores foram obrigados a publicar seus trabalhos fora de censura na revista “Zapis” e em outras revistas. Kazimierz Brandys (1916–2000) publicou “Niereczywistość”, Konwicki “Kompleks polski”, “Mała Apokalipsa”, foram publicados os textos de Jacek Bocheński, Julian Strykowski. No segundo circuito apareceu a prosa de Jerzy Andrzejewski (1909–1983) – “Miazga”, “Rozmowy polskie latem roku 1983” de Jarosław Marek Rymkiewicz, “Raport z obłożonego miasta” de Zbigniew Herbert.

Naquela época, no exílio publicaram artistas proeminentes da geração mais velha como Gustaw Herling-Grudziński, Leopold Tyrmand (1920–1985), Aleksander Wat (1900–1967), Stefan Kisielewski (1911–1991) – como Tomasz Staliński publicou em Paris “Romans zimowy”, “Śledztwo”. Józef Mackiewicz (1902–1985) impressava textos políticos, que apareciam no país. Também na Polónia foram re-

publicadas as obras de Sławomir Mrozek (o drama zombando de qualquer autoridade, com a distância para os assuntos poloneses).

No segundo circuito foram também publicados os textos de Andrzej Kijowski (1928–1985), Igor Newerle (1903–1987), Kazimierz Orłoś, Józef Mackiewicz, Jan Józef Szczepański (1919–2003).

Neesa altura, publicavam os poetas conhecidos: Stanisław Grochowiak (1934–1969), Tadeusz Różewicz (o poeta difícil a definir, místico e perturbador), Wisława Szymborska (1923–2011), Ernest Bryll (também no segundo circuito), Tadeusz Kubiak (1924–1979). Foram reconhecidas também as obras do padre Jan Twardowski (1915–2006), de Jerzy Zagórski. Em 1980, Czesław Miłosz foi agraciado com o Prémio Nobel da Literatura. Nesse época, ele simbolizava a unidade da cultura no país e no exterior. O poeta foi recebido com entusiasmo na Polónia. Seu poema “Który skrzywdziłeś” foi percebido como um apoio para o “Solidariedade”.

No exílio foi apreciado o trabalho de Gustaw Herling-Grudzinski (1907–1984), Adam Zagajewski, Włodzimierz Odojewski (1919–2000), Witold Gombrowicz (1904–1969) – em suas obras filosóficas houve um homem perdido, dependendo das convenções, grotesca e variável porque buscando a autenticidade. No Instituto Literário criado no exílio, em Paris, fundado por Jerzy Giedroję, publicaram: Gustaw Herling-Grudziński, Józef Czapski (1896–1993), Andrzej Bobkowski (1913–1961), Witold Gombrowicz, Marek Hłasko, Konstanty KOT Jeleński (1922–1987), Leopold Unger (1922–2011), Maria Czapska (1894–1981), Kazimierz Brandys, Marian Brandys (1912–1998) e muitos outros escritores e jornalistas proeminentes.

Em torno da revista “brulion” foram centrados os jovens, criando no espírito do pós-modernismo, contestando a ordem do mundo de Herbert: Marcin Świetlicki, Robert Tekieli, Paweł Huelle, Jerzy Pilch.

Warto wspomnieć o mistrzu słowa i wielkim wizjonerze, autorze science fiction Stanisławie Lemie (1921–2006), autorze „Solaris”, „Cyberiady”. Jego książki podobnie jak reportaże Ryszarda Kapuścińskiego (1932–2007), drukowano na całym świecie w dużych nakładach. Poczytne i uznane miejsce zajęli w polskiej literaturze najnowszych czasów: Olga Tokarczuk, Stefan Chwin, Andrzej Stasiuk, Hanna Krall, Wojciech Wencel, starszego pokolenia niedoceniony oficjalnie Janusz Krasiński (1922–2011)... W 1996 roku kolejną Literacką Nagrodę Nobla dostała Wisława Szymborska. W testamencie poetka pieniądze z niej zapisała fundacji, która ma za zadanie wspierać młode talenty. Najstarszą i najbardziej prestiżową polską nagrodą literacką jest Nagroda Kościelskich (od 1952 r.).

TEATR

Wielcy twórcy teatru polskiego szukali sprzyjających warunków, by łamać konwenanse i stereotypy. Ich teatr określano często teatrem awangardowym, antyteatrem – sami artyści unikali określenia teatr absurdu i groteski. Działalność Jerzego Grotowskiego (1933–1999), który w 1959 r. założył Teatr Laboratorium, i Tadeusza Kantora (1915–1990), który stworzył awangardowy teatr Cricot 2, odbywała się poza teatrem oficjalnym.

Teatr Laboratorium był teatrem skupionym na aktorze, w którym nie było dekoracji, kostiumów, charakteryzacji. Słowo w wyjątkowy sposób tworzyło więź między widzem i aktorem. Nowa artystyczna wizja zmieniła sposób myślenia o teatrze, roli, aktorze. Tadeusz Kantor, reżyser teatralny, był też scenografem i malarzem. Jego poetyckie spektakle (teatr sięgania do pamięci i wspomniania) należące do cyklu „teatru śmierci” – „Wielopole, Wielopole”, „Dziś są moje urodziny” – stworzyły indywidualny język teatru. Symboliczna scenografia, malarskość i poetyka przedstawienia stawiała Kantora w czołówce eksperymentatorów i reformatorów teatru na świecie.

Wybitnym twórcą teatru, którego ogromnym sukcesem artystycznym była inscenizacja „Tanga” Sławomira Mrożka w 1965 r. z wielką rolą Wiesława Michnikowskiego, był Erwin Axer (1917–2012). Uczeń Leona Schillera w latach 60. ściśle współpracował z teatrami w USA, Holandii, RFN, Szwajcarii, Austrii, ZSRR. Ta współpraca była dla artysty inspiracją do poszukiwań. Najnowsze dzieła prezentował w Teatrze Współczesnym.

Spektakle Wrocławskiego Teatru Pantomimy Henryka Tomaszewskiego (1919–2001) były wydarzeniem artystycznym. Oryginalny język ciała niezwykle oddawał przesłanie utworu, często lepiej niż mowa. Tomaszewski reżyserował pełnospektaklowe widowiska oparte często na własnej choreografii i scenariuszu („Odejście Fausta” według Goethego). Wśród artystów były też osoby głuche. Teatr był entuzjastycznie przyjmowany na całym świecie.

Najważniejszym spektaklem w karierze Kazimierza Dejmka (1924–2002) były wystawiane w Teatrze Narodowym w Warszawie w 1967 r. „Dziady” Adama Mickiewicza. Niezapomnianą kreację stworzył wówczas Gustaw Holoubek, wcielając się w rolę Gustawa-Konrada. Zarzucano Dejmкови, że jego spektakl posiada silną antyrosyjską wymowę i stanowi gloryfikację religii katolickiej. Zniknięcie spektaklu z afisza wywołało głośnie zamieszki studentów, a sam Dejmek został zmuszony do emigracji. Do Polski wrócił w 1973 r. na stanowisko dyrektora Teatru Dramatycznego.

Twórcą niepokornym okazał się też Adam Hanuszkiewicz (1924–2011). Jego spektakle, w których najważniejsza była sama inscenizacja, wywoływały burze dyskusji, tak jak to było w przypadku adaptacji powieści Romana Bratnego „Kolumbowie rocznik 20”, która spowodowała wielką narodową debatę na temat heroizmu wojennego. Artysta był też jednym z twórców Teatru Telewizji.

Innym wielkim teatru jest Jerzy Grzegorzewski (1935–2005), który tworzy spektakle głęboko ironiczne. Podobnie jak Jerzy Grotowski (1933–1999) usiłuje zatrzeć wszelkie granice między aktorem a widzem, zamieniając ich miejscami. Gra aktorska u Grzegorzewskiego to podążanie za nastrojem, improwizacja. W latach 80. wyreżyserował głośnie przedstawienia: „Wesele” Stanisława Wyspiańskiego, „Ślub” Witolda Gombrowicza, „Dziady” Adama Mickiewicza i inne.

Vale a pena ressaltar o grande mestre das palavras e o visionário – o autor de ficção científica – Stanisław Lem (1921–2006), autor de “Solaris”, “Cyberiady”. Seus livros, como os relatórios de Ryszard Kapuściński (1932–2007), foram publicados em grande circulação no mundo interior. Uma posição reconhecida na literatura polonesa de nossa época ocupam: Olga Tokarczuk, Stefan Chwin, Andrzej Stasiuk, Hanna Krall, Wojciech Wencel, Janusz Krasiński (1922–2011) – representando a geração mais velha, oficialmente subestimado. Em 1996, Wiesława Szymborska recebeu o Prêmio Nobel. A poeta legou seu Prêmio à Fundação que tem como objetivo apoiar jovens talentos. O prêmio literário polonês mais antigo e prestigiado é o Prêmio de Kościelscy (1952).

TEATRO

Os grandes artistas do teatro polonês buscavam condições favoráveis para quebrar convenções e estereótipos. Seu teatro era muitas vezes chamado de teatro de vanguarda, de antiteatro – os próprios artistas evitavam o nome de teatro do absurdo e do grotesco. As atividades de Jerzy Grotowski (1933–1999) que fundou em 1959 o Teatro Laboratorium e de Tadeusz Kantor (1915–1990) que criou o teatro de vanguarda Cricot 2 ocorreram fora do teatro oficial.

O Teatro Laboratório era um teatro focado no ator, em que não havia decoração, figurinos, maquiagem. A palavra criava de uma maneira única um vínculo entre o público e o ator. A nova visão artística mudou a forma de pensar sobre o teatro, o papel, o ator. Tadeusz Kantor, diretor de teatro, era também cenógrafo e pintor. Suas performances poéticas (o teatro chegando para a memória e a lembrança), pertencente ao ciclo do “Teatro da Morte” – “Wielopole, Wielopole”, “Dziś są moje urodziny” (Hoje é meu aniversário) e outras incompletas criavam a linguagem individual do teatro. O cenário simbólico, o caráter pitoresco e a poética da apresentação colocaram Kantor na vanguarda dos experimentadores e reformadores globais do mundo do teatro.

Um eminente criador do teatro, cujo grande sucesso artístico foi a apresentação de Tango de Sławomir Mrożek em 1965 com um grande papel de Wiesław Michnikowski, foi Erwin Axer (1917–2012). O estudante de Leon Schiller trabalhou nos anos sessenta com teatros nos Estados Unidos, nos Países Baixos, na Alemanha, em Suíça, na Áustria, na União Soviética. Esta colaboração foi a inspiração para o artista a procurar... As últimas obras eram apresentadas no Teatro Teatr Współczesny.

Inscenizacje innego twórcy, który zapisał się w historii teatru – Jerzego Jarockiego (1929–2012), precyzyjnie, rzeczowo i ascetycznie sięgają po tematy egzystencjalne, do analizy kondycji człowieka przełomu wieków. Reżyser ogromną wagę przywiązywał do pracy z aktorem, wszystko u niego jest spójne – scenografia, słowo, przekaz.

Józef Szajna (1922–2008) w swoich spektaklach poszukiwał odpowiedzi o sens sztuki i miejsce artysty we współczesnym świecie.

Wybitnym twórcą jest Krystian Lupa – poeta teatru. Reżyser poszukuje świata wartości, tradycji, zastanawia się nad jego upadkiem, podejmuje próby analizowania zagrożenia bytu, upadku ducha. Przez spektakl jesteśmy prowadzeni mistyczną drogą. Najwybitniejsze jego dzieła były adaptacjami Rilkego, Bułhakowa, Brocha.

W ostatniej dekadzie XX wieku zadebiutowali jego wychowankowie: Grzegorz Jarzyna, Krzysztof Warlikowski i Agnieszka Glińska.

Grzegorz Jarzyna jest wielkim eksperymentatorem. Pastisz i gra teatralnymi konwencjami uczyniły z Jarzyny artystę, który wymyka się jednoznacznym ocenom. Przedstawienia realizuje także poza granicami Polski (słynna inscenizacja „Doktora Fausta” Tomasza Manna w Berlinie). Doceniany poza Polską Krzysztof Warlikowski wystawia między innymi spektakle Szekspirowskie: w Mediolanie, Tel Awiwie, Zagrzebiu, Stuttgarcie. Jego inscenizacje są kontrowersyjne, podlegają dyskusjom o granice w sztuce, o granice pracy z aktorem i eksperymentu z widzem.

???

FILM

Wybitni twórcy polskiego kina wywodzą się spośród wykładowców i absolwentów Szkoły Filmowej w Łodzi (powstała w 1948 r.). Łódzka szkoła wykształciła wielu cenionych na świecie reżyserów, operatorów, aktorów.

Twórczość takich artystów jak: Wojciech Hass (1925–2000), Tadeusz Konwicki, Kazimierz Kutz, Janusz Morgenstern (1922–2011), Stanisław Różewicz (1924–2008), Jerzy Passendorfer (1923–2003), Andrzej Munk (1921–1061), Andrzej Wajda, rozliczała się z polskimi mitami narodowymi, nawiązywała do II wojny światowej. Przez francuskich krytyków nurt tej twórczości został określony mianem Polskiej Szkoły Filmowej. Absolwentem szkoły jest też należący do światowej czołówki reżyserów Roman

As performances do Teatro da Pantomima em Wrocław de Henryk Tomaszewski (1919–2001) eram um evento artístico. A linguagem corporal original transmitia a mensagem da obra de maneira muitas vezes melhor do que a palavra. Ele dirigia as performances completas, muitas vezes com base em sua própria coreografia e seu próprio cenário (“Fausto” de Goethe). Entre os artistas havia também pessoas surdas. O Teatro de Tomaszewski era recebido com entusiasmo no mundo interior.

A performance mais importante na carreira de Kazimierz Dejmek (1924–2002) foi a obra “Dziady” de Adam Mickiewicz, apresentada no Teatro Nacional de Varsóvia em 1967. O papel inesquecível criou Gustaw Holoubek como Gustaw. Dejmek foi acusado que sua performance era anti-russa e constituía uma glorificação da religião católica. O desaparecimento do espetáculo provocou revoltas estudantis e Dejmek foi forçado ao exílio. Voltou para a Polónia em 1973 para o cargo de Diretor do Teatro Dramático.

Um artista rebelde foi Adam Hanuszkiewicz (1924–2011). Suas performances, em que o mais importante foi a própria apresentação provocavam discussões tempestuosas como foi o caso da adaptação da novela de Roman Bratny, “Kolumbowie rocznik 20”, que causou um grande debate nacional sobre o heroísmo de guerra. O artista foi também um dos criadores do Teatro da Televisão.

Uma grande personagem do teatro é também Jerzy Grzegorzewski (1935–2005) que criava performances muito irônicas. Assim como Jerzy Grotowski (1933–1999) procurava apagar todas as fronteiras entre atores e espectadores. Trocava lugares do público e dos atores. A atuação consistia em seguir o clima, a improvisação. Na década de oitenta, ele dirigiu as performances famosas: “Wesele” de Wyspiański, “Ślub” de Witold Gombrowicz, “Dziady” de Adam Mickiewicz e outros.

As performances do outro autor importante na história do teatro – Jerzy Jarocki (1929–2012), abordam de maneira precisa e objetiva as questões existenciais, até a análise da condição humana na virada do século. Para o diretor, o trabalho com o ator era muito importante, tudo é consistente – a cenografia, a palavra, a mensagem.

Józef Szajna (1922–2008) buscou em suas apresentações respostas sobre o sentido da arte e o lugar do artista no mundo moderno.

Krystian Lupa – o poeta do teatro é um artista excelente. O diretor busca o mundo de valores, tradições, reflete sobre sua queda, tenta analisar ameaças para o ser humano, o colapso do espírito. Durante o espetáculo, estamos guiados pelo caminho místico. Suas obras mais notáveis eram adaptações de Rilke, Bulgákov, Broch.

Na última década do século XX, estrearam-se seus alunos: Grzegorz Jarzyna, Krzysztof Warlikowski e Agnieszka Glińska.

Grzegorz Jarzyna é um grande experimentador. Graças ao pastiche e ao jogo com convenções Jarzyna tornou-se um artista que não pode ser avaliado claramente. Realiza suas performances também fora das fronteiras polonesas (a famosa apresentação do “Dr. Fausto” de Thomas Mann em Berlim). Krzysztof Warlikowski, apreciado fora da Polónia, realiza sobretudo as peças de Shakespeare, em Milão, Tel Aviv, Zagreb, Estugarda. Suas produções são controversas, sujeitas a discussões sobre os limites da arte, o trabalho com o ator e a experiência com o público.

FILME

Proeminentes cineastas poloneses são professores e alunos da Escola de Cinema de Lodz (fundada em 1948). A escola de Lodz educou um grande número de diretores, cineastas, atores apreciados no mundo. As obras de artistas tais como: Wojciech Hass (1925–2000), Tadeusz Konwicki, Kazimierz Kutz, Janusz Morgernszterna (1922–2011), Stanisław Różewicz (1924–2008), Jerzy Passendorfer (1923–2003), Andrzej Munk (1921–1061), Andrzej Wajda abordavam as questões de mitos poloneses nacionais, da Segunda Guerra Mundial., Esse movimento foi descrito por críticos franceses como a Escola Polonesa de Cinema. O diplomado da Escola é também um dos diretores mais importantes do mundo, Roman Polański (“A Faca na Água”, “O Bebê de Rosemary”, “O Pianista”). Em 2000, Andrzej Wajda

Polanski („Nóż w wodzie”, „Dziecko Rosemary”, „Pianista”). W 2000 r. Andrzej Wajda otrzymał Oscara za całokształt twórczości. Jego filmy „Popiół i diament”, „Człowiek z żelaza”, „Człowiek z marmuru”, „Ziemia obiecana”, „Katyń” były ważne w historii kina polskiego, bo pokazywały wydarzenia przełomowe dla Polaków. Twórcą polskiego „kina moralnego niepokoju” jest Krzysztof Zanussi („Barwy ochronne”). W latach 90. wielką popularność zyskały filmy Krzysztofa Kieślowskiego (1941–1996), filmy uniwersalne w treści, przejmujące, które dotyczyły problemów moralnych nurtujących człowieka („Dekalog”, „Podwójne życie Weroniki”, „Trzy kolory”). W Hollywood tworzą między innymi Agnieszka Holland („Tajemniczy ogród”, „Trzeci cud”), Jerzy Skolimowski („Na samym dnie”), Lech Majewski („Młyn i krzyż”).

Kadr z filmu „Młyn i krzyż”

Doceniono też polską szkołę filmu animowanego (w 1982 r. za „Tango” nagrodzono Oscarem Zbigniewa Rybczyńskiego). Czerpiący z dokonań polskiej grafiki film animowany znalazł godnych następców, Tomasz Bagiński za „Katedrę” otrzymał nominację do Oscara. Do uznanych twórców filmu animowanego zaliczono również Jana Lenicę (1928–2001), Macieja Wojtyszkę, Jerzego Kucia.

Za niezwykłą scenografię do „Listy Schindlera” (1994) przyznano Oscara Ewie Braun i Allanowi Starskiemu. Polscy operatorzy: Witold Sobociński, Sławomir Idziak, Janusz Kamiński, zostali zaliczeni do hollywoodzkiej czołówki. Janusz Kamiński za obraz do „Listy Schindlera” i „Szeregowca Ryana” zdobył za oceanem dwa Oscary (1994, 1999).

Sukcesy odnoszą również twórcy muzyki filmowej – Jan A.P. Kaczmarek (Oscar 2005 za muzykę do filmu „Marzyciel”), Zbigniew Preisner, Wojciech Kilar, Paweł Myketyń.

Czasy przełomu politycznego i gospodarczego były płodne dla filmu dokumentalnego sięgającego do najlepszych wzorów polskiej szkoły dokumentu. Dokument jest świadectwem czasów, w latach transformacji poruszał tematykę obyczajową i społeczną.

Autorzy tacy jak Marcel Łoziński („89 mm do Europy”, „Żeby nie bolało”), Maciej Drygas („Usłyszcie mój krzyk”, „Stan nieważkości”), Andrzej Fidyk („Czas na dokument”, „Defilada”) w telewizji publicznej rejestrowali polską rzeczywistość lat trudnych, przełomowych.

Młodzi twórcy tematów ważnych dla współczesnego pokolenia szukają w historii. Ewa Stankiewicz i Anna Ferens w filmie „Trzech kumpli” przypomniały bolesną sprawę ubeckiej infiltracji środowisk antykomunistycznych.

Bartosz Konopka w filmie „Królik po berlińsku” (2010) przypominał wydarzenia z czasów muru berlińskiego. Jego dokument został nominowany do Oscara.

Należałoby też wymienić twórców i filmy ważne dla polskiej kinematografii: Wojciech Marczewski nakręcił film „Ucieczka z kina Wolność”, którego scenariusz osadzony jest w latach komunizmu,

Kadr z filmu „Sala samobójców”

recebeu Oscar pelo conjunto da obra. Seus filmes: “Cinzas e Diamantes”, “Homem de Ferro”, “Homem de Mármore”, “Terra prometida”, “Katyń” eram importantes na história do cinema polonês porque mostraram os eventos fundamentais para os poloneses. O artista do cinema polonês de “preocupação moral” é Krzysztof Zanussi (“Barwy ochronne”). Na década de 90, os filmes de Krzysztof Kieślowski (1941–1996) ganharam uma grande popularidade, são filmes universais, emocionantes, abordando as questões morais que preocupam o homem (“Dekalog”, “A Dupla Vida de Veronique”, “Três Cores”). Em Hollywood trabalham entre outros Agnieszka Holland (“O Jardim Secreto”, “O terceiro Milagre”), Jerzy Skolimowski (“Deep End”), Lech Majewski (“O Moinho e a Cruz”).

Foi também apreciada a escola polonesa de animação (em 1982, Zbigniew Rybczyński recebeu Oscar de seu filme “Tango”). O filme animado, inspirado pelas realizações da arte gráfica polonesa, tem dignos sucessores, Tomasz Bagiński, o autor do filme “Catedral”, foi nomeado ao Oscar. Outros criadores reconhecidos de filmes de animação são também Jan Lenica (1928–2001), Maciej Wojtyszk, Jerzy Kuć. Ewa Braun e Allan Starski receberam Oscars da cenografia incomum para o filme “A Lista de Schindler” (1994). Os diretores de fotografia poloneses: Witold Sobociński, Sławomir Idziak, Janusz Kamiński foram incluídos na vanguarda de Hollywood. Janusz Kamiński recebeu dois Oscars das fotografias para os filmes “A Lista de Schindler” e “O Resgate do Soldado Ryan” (1994, 1999).

Os autores de música de cinema têm muitos sucessos: Jan A.P. Kaczmarek (Oscar (2005) da música para o filme “Finding Neverland”), Zbigniew Preisner, Wojciech Kilar, Paweł Myketyń.

Os tempos do avanço político e econômico eram proveitosos para o documentário, que remonta à melhores práticas da escola polonesa. O documentário é uma prova da época, abordando temas morais e sociais nos anos de transição.

Autores tais como Marcel Łoziński (“89 mm do Europy”, “Żeby nie bolało”), Maciej Drygas “Usłyszcie mój krzyk”, “Stan nieważkości”), Andrzej Fidyk (“Czas na dokument”, “Defilada”) registraram na televisão pública a realidade polonesa dos anos difíceis.

Jovens artistas procuram na história temas importantes para a geração contemporânea. No filme “Trzech kumpli”, Ewa Stankiewicz e Anna Ferens recordaram a história dolorosa da infiltração por ambientes anticomunistas. No filme “Królik po berlińsku” (2010), Bartosz Konopka recordou os acontecimentos da época do Muro de Berlim. Seu documentário foi nomeado ao Oscar.

Devemos também mencionar autores e filmes importantes para o cinema polonês: Wojciech Marczewski fez o filme “Ucieczka z kina Wolność” cujo cenário é situado nos anos do comunismo e o personagem princi-

a główną postacią jest cenzor. Ryszard Bugajski swój poruszający i ważny film dokumentujący czasy komunistyczne („Przesłuchanie”) kończył w stanie wojennym. Film na wiele lat odłożono na półki, a on sam wrócił z emigracji do kraju dopiero w 1993 r. Janusz Zaorski jest twórcą „Matki Królów” (1982). Była to poruszająca i tragiczna historia rodziny Królów w komunistycznej rzeczywistości.

Twórcy podejmowali różnorodną tematykę. Jerzy Hoffman sięgnął po „Trylogię” Henryka Sienkiewicza. Nakręcił ku pokrzepieniu serc „Pana Wołodyjowskiego”, „Potop”, „Ogniem i mieczem”.

Magiczny świat polskiej wsi opisał

w swoich filmach Jan Jakub Kolski („Jańcio Wodnik”, „Historia kina w Popielawach”, „Jasminum”). Po niekorzystnych osiemdziesiątych latach dla polskiego filmu nastąpił zwrot ku tematyce społecznie zaangażowanej.

Współczesne kino społeczne podejmuje tematy, które sięgają głęboko do naszych serc i sumień, poruszają aktualne, bliskie nam sprawy. Twórcy zwracają uwagę na problemy w rodzinie, społeczne, bezradność, obojętność na drugiego człowieka, pokazują nasze przywary narodowe, zmuszają do refleksji... Polskie filmy zdobywają nagrody na festiwalach filmowych całego świata. Kino Wojciecha Smarzowskiego („Dom zły”, „Wesele”, „Róża”) to kino mocne, dosłowne, które zmusza do głębokiej refleksji, Jan Kidawa-Błoński w „Różyczce” pokazał tragiczny los pisarza Pawła Jasienicy otoczonego agenturą SB. Piotr Trzaskalski w „Edim”, w kinie społecznym próbował pokazać prawdę o człowieczeństwie, Krzysztof Krauze w „Placu Zbawiciela” rodzinę i jej problemy, Robert Gliński w „Cześć, Tereska” młode dziewczyny ze zdegenerowanych rodzin, które stają przed trudnymi wyborami życiowymi.

Wśród tytułów, które podjęły współczesne problemy społeczne, należy wymienić „Komornika” Feliksa Falka, „Rysę” Michała Rosy, „Dług” Krzysztofa Krauze, „Rewers” Borysa Lankosa, „Wszystko, co kocham” Jacka Borcucha, „Nie opuszczaj mnie” Ewy Stankiewicz, „Zmruż oczy”, „Sztuczki” Andrzeja Jakimowicza, „Salę samobójców” Jana Komasy. Historia kina polskiego zatoczyła koło. Powrót do kina ważnego, poruszającego istotne, osadzone w polskiej rzeczywistości tematy, nawiązuje do starej, dobrej tradycji Polskiej Szkoły Filmowej.

Kadr z filmu „Ogniem i mieczem”

MUZYKA

Pierwszym twórcą muzyki współczesnej określono już Karola Szymanowskiego (1880–1937), który w swojej twórczości sięgał do folkloru podhalańskiego zarówno przy balecie „Harnasie”, kantacie „Stabat Mater” czy fortepianowych mazurkach.

To był nowy, zupełnie porywający i odrębny styl narodowy (w XIX wieku zainicjował go Fryderyk Chopin). Po II wojnie światowej podjęło go wielu kompozytorów. Jednym z największych był Witold Lutosławski (1913–1994). Najważniejszym jego dziełem o niezwykle oryginalnym stylu była napisana w 1992 r. V Symfonia. Najwybitniejszymi kontynuatorami tego nurtu w nowych czasach byli Henryk Górecki, Wojciech Kilar, Krzysztof Penderecki. Po otwarciu Polski na świat w latach 60. to „polska szkoła kompozytorska”, która

palé um cenzor. Ryszard Bugajski terminou seu filme comovente e importante sobre a época do comunismo („Przesłuchanie”) durante a lei marcial. O filme foi esquecido por muitos anos, e seu autor retornou para o país em 1993. Janusz Zaorski é o criador do filme “Matka Królów” (1982). Era uma história comovente e trágica da família de Król na realidade comunista.

Os artistas abordaram diversas questões. Jerzy Hofmann utilizou a “Trilogia” de Henryk Sienkiewicz. Para levantar a moral, realizou os filmes: “O Senhor de Wołodyjowski”, “o Dilúvio”, “Sangue e Fogo”. O mágico mundo rural polonês foi descrito nos filmes de Jan Jakub Kolski (“Jańcio Wodnik”, “Historia kina w Popielawach”, “Jasminum”).

Após a década de oitenta desfavorável para o filme polonês, o cinema voltou para as questões sociais.

O cinema moderno leva as questões sociais que correm profundamente em nossos corações e mentes, abordam temas atuais, comuns. Os autores de filmes atiram nossa atenção de problemas na família, sociais, da impotência, da indiferença para as outras pessoas, mostram nossos vícios nacionais, forçam a pensar... Filmes poloneses ganham prêmios em festivais de cinema ao redor do mundo. A obra de Wojciech Smarzowski (“Dom zły”, “Wesele”, “Róża”) é um cinema forte, literal que nos obriga a uma reflexão profunda, Jan Kidawa-Błoński mostrou no seu filme Różyczka a vida trágica do escritor Paweł Jasienica, cercado por agentes do SB (serviço da segurança). Em seu filme “Edi”, Piotr Trzaskalski tentou mostrar a verdade sobre o homem, No filme “Plac Zbawiciela”, Krzysztof Krauze mostrou a família e seus problemas, Robert Gliński mostrou no filme “Cześć Tereska” as meninas de famílias degeneradas que tinham que fazer uma escolha difícil.

Entre os títulos que abordaram problemas sociais contemporâneos, temos que mencionar “Komornik” de Feliks Falk, “Rysa” de Michał Rosa, “Dług” de Krzysztof Krauze, “Rewers” de Borys Lankosa, “Wszystko co kocham” de Jacek Borcuch, “Nie opuszczaj mnie” de Ewa Stankiewicz, “Zmruż oczy”, “Sztuczki” de Andrzej Jakimowicz, “Sala samobójców” de Jan Komasa. História do cinema polonês deu uma volta completa. O retorno para o cinema importante, abordando questões essenciais, incorporadas na realidade poloneses refere-se à boa e velha tradição da Escola Polonesa de Cinema.

???

MÚSICA

O primeiro autor da música contemporânea já era Karol Szymanowski (1880–1937) que em seu trabalho inspirava-se no folclore das montanhas Tatra tanto no balé “Harnasie”, na cantata “Stabat Mater” e em mazurcas para piano.

Era um novo estilo nacional, totalmente emocionante e distinto (iniciado no século XIX por Frederic Chopin). Após a Segunda Guerra Mundial era seguido por muitos compositores. Um dos maiores foi Witold Lutosławski (1913–1994). Sua obra mais importante, muito original, foi V Sinfonia, escrita 1992. Os seguidores mais proeminentes desta tendência na nova era eram Henryk Górecki, Wojciech Kilar, Krzysztof Penderecki. Depois de abrir a Polónia para o mundo

rozwickała oryginalny styl zwany sonoryzmem (polegał on na użyciu tradycyjnych instrumentów i poszukiwaniu nowych efektów dźwiękowych), zachwyciła i zainteresowała Europę. Polscy kompozytorzy, którzy wcześniej nie mieli kontaktów z europejskim nowym nurtem muzyki, wnieśli do ogólnoeuropejskich prądów artystycznych nową, polską jakość. Niebagatelne znaczenie dla powstania „polskiej szkoły kompozytorskiej” miało powołanie do życia w październiku 1956 r. międzynarodowego festiwalu muzyki współczesnej Warszawska Jesień. „Święto wiosny” Igora Strawińskiego okazało się wielkim wydarzeniem muzycznym Warszawskiej Jesieni, innym, późniejszym w czasie, premiera w 1999 r. „Heart Piece – Double Opera” Krzysztofa Knittla, który skomponował ją z amerykańskim kompozytorem Johnem Zingiem.

W późniejszym czasie artyści polscy zostali też odkryci dla świata w muzyce całkowicie odmiennej, która charakteryzowała się nowym brzmieniem. Ogromnie utalentowani twórcy wnieśli do dorobku europejskiego nową jakość. Przełomowym momentem rozwoju kariery kompozytorskiej i estetyki muzycznej Krzysztofa Pendereckiego stała się napisana na zamówienie radia w Kolonii „Pasja według świętego Łukasza” (1966). „Pasja” rozpoczęła w twórczości Pendereckiego serię wielkich dzieł oratoryjno-kantatowych o charakterze religijnym i momentów symfonicznych odwołujących się do estetyki późnoromantycznej. Penderecki jest najwszechstronniejszym polskim twórcą drugiej połowy XXI wieku – symfonicznych dzieł oratoryjnych, operowych, symfonii i koncertów instrumentalnych sięgających do kultury Wschodu Europy, Zachodu, chorału średniowiecznego po awangardę.

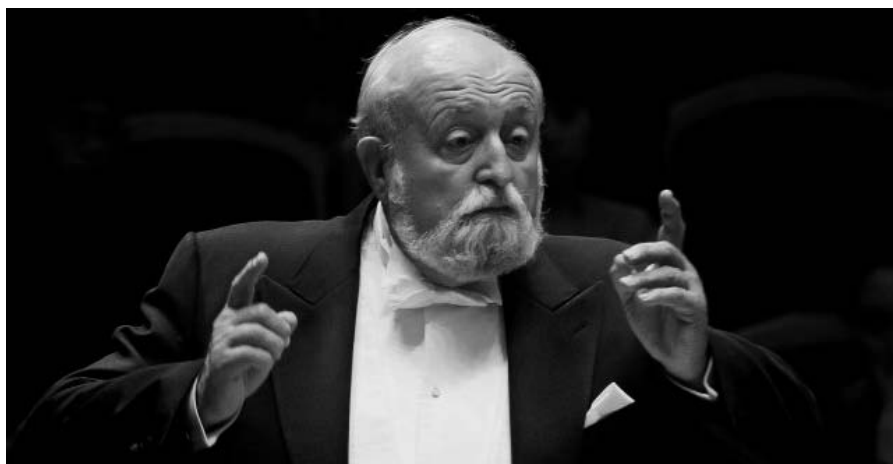
Do twórców „polskiej szkoły kompozytorów” należą również Kazimierz Serocki (1922–1981), Zbigniew Bargielski, Tadeusz Baird (1928–1981), Włodzimierz Kotoński, Bogusław Schaeffer. Mimo że twórców tej szkoły łączyło wiele (głównie prymat barwy dźwięku nad innymi komponentami), to jednak różniły ich rozwiązania estetyczne i często całkowicie odmienne rozwiązania techniczne.

Świat zachwyciła też muzyka Góreckiego, który stał się popularny za sprawą III symfonii – „Symfonii pieśni żałobnych” (1976). Nową perspektywę słuchaczom spoza Polski stworzyła religijna wymowa muzyki Góreckiego. Folklorizm muzyki trafił na dobry czas – na zainteresowanie muzyką tradycyjną, na czas mody na „muzykę świata”.

Z ogromnym uznaniem odnosimy się do dorobku Wojciecha Kilara, twórcy muzyki filmowej do wielkich produkcji Hollywood, kompozytora muzyki do obrazów Andrzeja Wajdy.

Muzykę do filmu pisze też doceniany w Hollywood Zbigniew Preisner, Jan A.P. Kaczmarek odniósł niesłychany sukces, zdobywając Oscara w 2005 r. za muzykę do filmu „Marzyciel”, niezwykle nastrojową muzykę filmową, teatralną komponował Andrzej Kurylewicz (1932–2007).

Muzyczne dokonania Witolda Lutosławskiego wpisały go w krąg najwybitniejszych dokonań całego stulecia. W 1958 r. skomponował „Muzykę żałobną”, a w 1992 cztery symfonie. Za życia określono

Krzysztof Penderecki

nos anos sessenta a “escola polonesa de composição”, que desenvolveu o estilo original chamado de sonorismo (consistia em usar instrumentos tradicionais e em buscar novos efeitos sonoros), impressionou a Europa. Compositores poloneses que não tinham contato com a música moderna europeia trouxeram às correntes artísticas europeias uma nova qualidade polonesa. Muito importante para a formação da “escola polonesa de compositores” foi a criação em outubro de 1956 do festival internacional de música contemporânea “Warsaw Autumn”. A Sagração da Primavera de Igor Stravinsky acabou por ser um grande evento musical do outono de Varsóvia, mais tarde, em 1999, um grande evento foi a estréia de “Heart Piece – Double Opera” de Krzysztof Knittel, que a compusera com o compositor norte-americano John Zing.

Mais tarde, os artistas poloneses foram também descobertos para o mundo na música completamente diferente, caracterizada por um novo som. Artistas extremamente talentosos trouxeram uma nova qualidade à riqueza artística europeia. O ponto de viragem para o desenvolvimento da carreira do compositor Krzysztof Penderecki foi “A Paixão segundo São Lucas” (1966) escrita para a rádio em Colônia. “A Paixão” iniciou uma série de grandes oratórios e cantatas religiosas referindo-se à estética do Romantismo tardio.

Penderecki é o autor polonês mais polivalente da segunda metade do século XX – de obras oratórias, óperas, sinfonias e concertos instrumentais inspirados na cultura da Europa Oriental, Ocidental, no canto medieval e na vanguarda.

Entre os criadores da “escola polonesa de compositores” encontram-se também Kazimierz Serocki (1922–1981), Zbigniew Bargielski, Tadeusz Baird (1928–1981), Włodzimierz Kotoński, Bogusław Schaeffer. Os criadores desta escola tinham muito em comum (principalmente a primazia do timbre do som), mas suas soluções estéticas e muitas vezes técnicas eram completamente diferentes.

O mundo foi também encantado pela música de Górecki que é o mais popular dos compositores vivos. Foi descoberto na década de noventa do século XX, graças à Sinfonia no 3 – Sinfonia das canções tristes (1976). A mensagem religiosa da música de Górecki criou uma nova perspectiva para os ouvintes de fora da Polónia. O folclorismo da música encontrou um bom tempo – o interesse na música tradicional, a moda da “música do mundo”.

Apreciamos muito a obra de Wojciech Kilar, compositor da música de cinema para grandes produções de Hollywood e para filmes de Andrzej Wajda.

A música de cinema é também criada por Zbigniew Preisner, reconhecido em Hollywood. Jan A.P. Kaczmarek teve um sucesso sem precedentes ganhando Oscar em 2005 de sua música para o filme “Finding Neverland”.

As realizações de Witold Lutoslawski situam-se entre as mais prominentes de todo o século XX. Em

???

go kompozytorem piękna – uważano go za „klasyka współczesności”. Muzyka Lutosławskiego jest charakterystyczna, rozpoznawalna.

W latach 80., 90. XX w. młodszy kompozytorzy, przedstawiciele estetyki postmodernistycznej, posługujący się urozmaiconą konwencją stylistyczną – Paweł Szymański, Paweł Myketyń, Eugeniusz Knapik – zostali laureatami nagród Międzynarodowej Trybuny Kompozytorów (1984, 1994, 1995).

Obraz polskiej muzyki ostatnich lat jest wielowymiarowy i wielowątkowy, co czyni propozycję muzyczną z Polski wyjątkową. Wielu kompozytorów, którzy z przyczyn politycznych wyemigrowali z kraju, z powodzeniem kontynuowało swoją pracę na obczyźnie. Do najwybitniejszych należał Andrzej Panufnik (1914–1991), twórca dziesięciu symfonii, do których inspiracją była muzyka ludowa, dawna i motywy religijne wywodzące się z katolicyzmu (wyemigrował do Wielkiej Brytanii), w Paryżu tworzył Roman Palester (1907–1989). Muzykę Zygmunta Mycielskiego (1907–1987) i Stefana Kisielewskiego (1911–1991) skazano w komunistycznej Polsce na nieobecność.

OPERA WSPÓŁCZESNA

???

Gatunek operowy jest z powodzeniem tworzony i wykonywany przez polskich artystów. „Król Roger” Karola Szymanowskiego, „Raj utracony”, „Król Ubu”, „Czarna maska” Krzysztofa Pendereckiego, „Śmierć Don Juana” Romana Palestera, twórczość Krzysztofa Knitla, Joanny Bruzdowicz, „Manekiny” Zbigniewa Rudzińskiego, „Pan Marimba” Marty Ptaszyńskiej nie schodzą ze scen operowych świata. Opery komponują: Paweł Myketyń, Zygmunt Krauze.

Reżyser teatralny i filmowy Mariusz Treliński wystawia opery w Polsce i na całym świecie; w nowojorskiej Metropolitan Opera, w Washington Opera, w warszawskim Teatrze Wielkim. Współczesna Polska pobrzmiewa muzyką na koncertach w filharmonii, w teatrach muzycznych i na operowych scenach. Spośród kilkunastu festiwali, które mają dużą rangę na świecie, można wyróżnić Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu i Konkurs Chopinowski.

Polscy muzycy i wykonawcy znajdują się w ścisłej światowej czołówce, a ich kalendarze wypełnione są na wiele lat do przodu. Nasi wielcy śpiewają na wszystkich znaczących scenach operowych świata: Wiesław Ochman, Stefania Toczyska, Ewa Podleś, Teresa Żylis-Gara, dyrygent Jerzy Semkow, Jerzy Maksymiuk, Agnieszka Duczmal, pianista Krystian Zimerman, Janusz Olejniczak, Stanisław Drzewiecki.

1958, compôs “a Música Fúnebre” e em 1992 a Sinfonia no 4. Durante sua vida era conhecido como o compositor da beleza, era considerado como “clássico contemporâneo”. A música Lutoslawski é distinta, reconhecível.

Nos anos 80 e 90, compositores mais jovens, representantes da estética pós-moderna utilizando a convenção estilística variável: Paweł Szymański, Paweł Myketyń, Eugeniusz Knapik receberam os prêmios da Tribuna Internacional de Compositores (em 1984, 1994, 1995).

A imagem da música polonesa nos últimos anos é multi-dimensional, a oferta musical da Polónia é única. Muitos compositores que emigraram por razões políticas, continuaram com êxito seu trabalho no exílio. O mais eminente foi Andrzej Panufnik (1914–1991), autor de 10 sinfonias, que eram inspiradas na música tradicional, antiga e em motivos religiosos derivados do catolicismo (emigrou para o Reino Unido), em Paris criou suas obras Roman Palestra (1907–1989). A música de Zygmunt Mycielski (1907–1987) e Stefan Kisielewski (1911–1991) foi proibida na Polónia comunista.

ÓPERA CONTEMPORÂNEA

???

O gênero de ópera é criado e executado com sucesso por artistas poloneses. “O Rei Roger” por Karol Szymanowski, “O Paraíso Perdido”, “Ubu Rei”, “A Máscara Negra” por Krzysztof Penderecki, “A Morte de Don Juan” por Roman Palestra, a obra de Krzysztof Knittel, Joanna Bruzdowicz, “Manequins” de Zbigniew Rudziński, “O Senhor Marimba” de Marta Ptaszyńska não deixam os palcos do mundo. Compositores de óperas são: Paweł Myketyń, Zygmunt Krauze.

O diretor de teatro e de cinema Mariusz Treliński apresenta suas obras na Polónia e no mundo interior, em Metropolitan Opera de Nova York, em Washington Opera, no teatro Teatr Wielki em Varsóvia. Na Polónia contemporânea podemos ouvir a música durante concertos em filarmônias, teatros e palcos. Entre numerosos festivais reconhecidos no mundo podemos mencionar o Concurso Internacional de Violino Henryk Wieniawski em Poznań e o Concurso Chopinzinho.

Os músicos e artistas poloneses estão na liderança do mundo e suas agendas estão cheias por muitos anos à frente. Nossos grandes artistas cantam em todos os palcos de ópera mais importantes do mundo: Wiesław Ochman, Stefania Toczyska, Ewa Podleś, Teresa Żylis-Gara, o maestro Jerzy Semkow, Jerzy Maksymiuk, Agnieszka Duczmal, o pianista Krystian Zimerman, Janusz Olejniczak, Stanisław Drzewiecki.

JAZZ

Prawdziwy rozkwit polskiej sceny jazzowej miał miejsce w latach 50. i 60. Wybitnym twórcą, kompozytorem, pianistą był Krzysztof Komeda Trzcíński (1931–1969). W 1965 r. kwintet Komedy nagrał najciekawszy i najbardziej uznany album w historii polskiego jazzu „Astigmatic”. Wybitny, niezwykle utalentowany jest Michał Urbaniak. Kompozytor gra na skrzypcach i saksofonie tenorowym. Urbaniak odniósł światowy sukces, koncertując z Urszulą Dudziak i największymi sceny jazzowej. Wydał kilkanaście płyt. Ogromne sukcesy za oceanem odnosi Grażyna Auguścik, która koncertuje na całym świecie, zdobywając prestiżowe nagrody. Nagrała kilkanaście różnorodnych płyt z najwybitniejszymi muzykami. Koncerty Grażyny Auguścik są zawsze wydarzeniem artystycznym. Wybitnymi muzykami są Andrzej Jagodziński, Leszek Możdżer, Włodzimierz Nahorny, Tomasz Stańko, Adam Makowicz, Wojciech Karolak.

SZTUKA

Rozkwit Polskiej Szkoły Plakatu znanej na świecie przypada na lata 70. Wybitnymi twórcami plakatu byli: Henryk Tomaszewski (1914–2005), Waldemar Świerzy, Jan Lenica (1928–2001), Jan Młodożeniec (1929–2000). Twórczość tych wybitnych artystów okazała się ponadczasowa. Prace były charakterystyczne, ponieważ posługiwały się znakiem, symbolem, skrótem, abstrakcją, a jednocześnie były niesamowicie komunikatywne i uniwersalne. Oszczędny w formie i przekazie plakat był wymowny, jednocześnie dosłowny, czasami absurdalny, ale głęboko przemyślany.

Polacy odnieśli światowy sukces i naturalną konsekwencją stało się otwarcie pierwszego na świecie Muzeum Plakatu w Warszawie (1968).

Koncepcja tak zwanego polskiego plakatu ukształtowana w latach 50., 60. pozostała żywa i aktualna do dzisiaj. Krytycy jednogłośnie orzekli, że Piotr Młodożeniec i Marek Sobczyk, kontynuując tradycję, stworzyli w latach 90. najciekawsze zjawisko graficzne.

???

JAZZ

O verdadeiro boom do jazz polonês teve lugar nos anos 50 e 60. Krzysztof Komeda Trzcíński (1931–1969) foi um eminente compositor, artista e pianista. Em 1965, o quinteto de Komeda gravou o álbum Astigmatic mais interessante e mais reconhecido na história do jazz polonês. Um outro artista excelente e extremamente talentoso é Michał Urbaniak. O compositor toca violino e saxofone tenor. Urbaniak tem sido bem sucedido no mundo, dando concertos com Urszula Dudziak e os maiores artistas do jazz mundial. Publicou vários álbuns. Grażyna Auguścik tem um enorme sucesso na América, dando concertos no mundo interior e ganhando prêmios de prestígio. Já gravou vários CDs com os músicos mais destacados. Os concertos de Grażyna Auguścik são sempre um evento artístico. Os músicos excepcionais são: Andrzej Jagodziński, Leszek Możdżer, Włodzimierz Nahorny, Tomasz Stańko, Adam Makowicz, Wojciech Karolak.

ARTE

O florescimento da Escola Polonesa de Cartaz conhecido no mundo ocorreu nos anos 70. Os criadores proeminentes de cartazes foram Henryk Tomaszewski (1914–2005), Waldemar Świerzy, Jan Lenica (1928–2001), Jan Młodożeniec (1929–2000). A obra desses artistas ilustres provou ser atemporal. Seus trabalhos eram distintos porque usavam o sinal, o símbolo, a sigla, a abstração, e ao mesmo tempo eram incrivelmente comunicativos e flexíveis. O cartaz tinha a forma e a mensagem simples mas era expressivo, literal, às vezes absurdo, mas profundamente reflexivo.

Os poloneses tiveram um grande sucesso no mundo e uma consequência natural foi a abertura do museu do cartaz em Varsóvia (1968), primeiro no mundo.

O conceito do cartaz polonês formou-se nos anos 50–60, permanece vivo e relevante até hoje. Críticos afirmam unanimemente que Piotr Młodożeniec e Marek Sobczyk continuando a tradição, desenvolveram nos 90 o fenômeno gráfico mais interessante.

Na década de oitenta, durante a lei marcial, no período da resistência à autoridade, foi criada a cultura independente. As obras de Jerzy Kalina foram apresentados em igrejas católicas onde a arte e os artistas encontraram abrigo.

Os anos oitenta são um retorno aos gêneros tradicionais da arte – a pintura e a escultura (a atividade de Gruppa – Jarosław Modzelewski, Marek Sobczyk, Waldemar Pawlak, Tomasz Ciecierski, Edward Dwurnik).

Os anos noventa formaram novas atitudes de artistas – a crítica de todos os aspectos da vida pública que limitavam a liberdade do artista (Zofia Kulik, Zbigniew Libera). Os artistas aprenderam também a usar os meios de comunicação – vídeo, computadores, instalação, fotografia e promoção.

Os anos de liberdade são um retorno à instalação, à pintura. Leon Tarasewicz que continuava a tradição da paisagem, cria instalações a céu aberto. Robert Maciejuk utiliza em sua pintura todos os sinais e símbolos que existem em circulação.

A arte polonesa contemporânea é conhecida no mundo principalmente devido à obra de Magdalena Abakanowicz (que cria tecidos monumentais “Abakans”, esculturas, instalações), de Roman Opalka (1931–2011 – mostra em sua obra a passagem da vida), Tadeusz Kantor (1915–1990), Alina Szapocznikow (1926–1973 – escultura de expressão extraordinária), Katarzyna Kobro (1898–1951). E também reconhecido o grupo de artistas da Comissão de Paris, que desenvolveu a experiência do pós-impressionismo, continuada após a Segunda Guerra Mundial – Jan Cybis (1897–1972), Piotr Potworowski (1898–1962), Józef Czapski (1896–1993).

Do ambiente do Grupo de Cracóvia vêm Jerzy Nowosielski (1923–2011), Tadeusz Brzozowski (1918–1987). É interessante notar a obra de Mirosław Bałka que aborda os problemas do Holocausto, é muito emocionante. O autor critica em sua obra a violação da intimidade do homem.

Um dos mais importantes pintores polonês contemporâneos, Stefan Gierowski (ur.1925), combinava em

???

W latach 80., w stanie wojennym, w okresie oporu wobec władzy powstawała tak zwana kultura niezależna. Prace Jerzego Kaliny prezentowane były przy kościołach katolickich, gdzie sztuka i artyści znaleźli w tym czasie schronienie.

Lata 80. to powrót do tradycyjnych gatunków sztuki – malarstwa i rzeźby (działalność Grupy – Jarosława Modzelewskiego, Marka Sobczyka, Waldemara Pawlaka, Tomasza Ciecierskiego, Edwarda Dwurnika).

Lata 90. wykreowały nowe postawy artystów – krytykę wszystkich aspektów życia publicznego, które ograniczały wolność artysty (Zofia Kulik, Zbigniew Libera). Artyści nauczyli się też korzystać z mediów – z przekazu, z wideo, komputerów, instalacji, fotografii, promocji.

Lata wolności to powrót do malarstwa, instalacji. Leon Tarasewicz, który przedkładał tradycję pejzażu, tworzy malarskie instalacje na otwartej przestrzeni. Robert Maciejuk w swoim malarstwie wykorzystuje wszystkie znaki i symbole, które funkcjonują w obiegu.

Polska sztuka współczesna znana jest na świecie głównie dzięki pracom Magdaleny Abakanowicz (tworzy monumentalne tkaniny „abakany”, rzeźby, instalacje), Romana Opalki (1931–2011) – pokazuje w twórczości upływające życie, Tadeusza Kantora (1915–1990), Aliny Szapocznikow (1926–1973) – rzeźba o niezwyklej ekspresji, rzeźbiarki Katarzyny Kobro (1898–1951). Swoje miejsce i uznanie zyskała też grupa twórców Komitetu Paryskiego, która rozwijała doświadczenia postimpresjonizmu, kontynuowane po II wojnie światowej – Jan Cybis (1897–1972), Piotr Potworowski (1898–1962), Józef Czapski (1896–1993).

Ze środowiska Grupy Krakowskiej wywodzą się Jerzy Nowosielski (1923–2011), Tadeusz Brzozowski (1918–1987). Warte jest odnotowania twórczość Mirosława Bałki, jego prace dotyczące problemów Holocaustu są poruszające. Autor sprzeciwia się w swojej twórczości naruszaniu granic intymnych człowieka. Jeden z najważniejszych polskich malarzy współczesnych Stefan Gierowski (ur. 1925) w swojej malarskiej twórczości abstrakcyjnej łączył awangardę z wrażliwością kolorystów, a w czasach komunistycznego zniewolenia z moralnym przesłaniem. Kompozycje Gierowskiego wyróżnia porządek, moralny ład i harmonia kompozycji. W latach 70. patronował Tomaszowi Ciecierskiemu, Edwardowi Dwurnikowi, Łukaszowi Karolkiewiczowi. Ta grupa wprowadziła do swoich obrazów narrację z filozoficznym przesłaniem.

W Polsce głównymi bastionami sztuki nawiązującej do awangardy przez ostatnie dziesięciolecia były Muzeum Sztuki w Łodzi i warszawska Galeria Foksal.

suas pinturas abstratas a vanguarda com a sensibilidade dos coloristas e durante a escravidão comunista com a mensagem moral. As composições de Gierowski destacam-se pela ordem, pela ordem moral e pela harmonia da composição. Durante os anos setenta acompanhou Tomasz Ciecierski, Edward Dwurnik, Łukasz Karolkiewicz. Este grupo introduziu na sua obra a narração com a mensagem filosófica.

Na Polónia, durante os últimos anos, os bastiões principais da arte referindo-se à vanguarda, foram o Museu de Arte de Łódź e a Galeria Foksal em Varsóvia.

O papel da exposição da arte contemporânea continuam o Centro de Arte Contemporânea localizado no Castelo Ujazdowski em Varsóvia, o salão de exposição da Galeria Zachęta em Varsóvia e muitas galerias privadas. Desde o período entre-guerras, uma posição forte no mundo tem a fotografia polonesa artística e documental.

Muitos artistas poloneses tiveram sucessos artísticos no exterior: Franciszek Starowiejski (1930–2009), Franciszek Maśluszczak, Zdzisław Beksiński (1929–2005), Stasys Eidrigevicius, o escultor Igor Mitoraj, os pintores no exílio: Andrzej Dudziński, Rafał Olbiński, Jan Sawka (1946–2012), Andrzej Czeczot (1933–2012), o fotógrafo Ryszard Horowitz.

No mundo está presente a nova onda de popularidade e sucessos da mais nova geração de artistas: Marcin Maciejewski, Wilhelm Sasnal, Jadwiga Sawicka e outros. Isso prova o retorno, o renascimento da pintura e a expansão da arte polonesa.

DESIGN DE PRODUTO

Na economia controlada centralmente nos anos sessenta foi aumentado o nível de investimento. Com o aumento do consumo, o papel do design tornava-se cada vez mais importante. No mercado apareceram novos produtos, desenvolvidos por artistas poloneses. O design moderno da década de sessenta foi representado pela vitrola Bambino, pela rádio Ramona, pelo radioreceptor Ewa, pela cerâmica e pelo vidro utilitário, pelo mobiliário modular por Bogusława e Czesław Kowalski.

Em 1959, foi nomeada a primeira organização oficial, o Conselho de Design e de Estética da Produção Industrial. No início dos anos sessenta foram organizadas a primeira e a segunda exposição – a Feira de Design. Este foi o início da cooperação do design polonês com o design internacional. Na área principal do interesse dos designers foram os interiores residenciais, a roupa de trabalho e a ergonomia.

Nos anos setenta, foi aumentado o nível de consumo, o potencial de investimento crescia com o aumento do capital estrangeiro, vindo principalmente de empréstimos contraídos pelo governo polonês no Ocidente. Foram realizados investimentos na indústria eletrônica, elétrica, na indústria ligeira e automotiva. O estilo dos designers poloneses era comparável com o do Ocidente, fazia parte das tendências globais. O precursor de mudanças positivas, por exemplo no campo da moda, era a marca Hoffland – de Barbara Hoff. Em universidades foram criadas faculdades de design.

Os anos oitenta foram para o design e os designers a época da destruição. Durante a lei marcial, a vida dos cidadãos passou à clandestinidade, o desenvolvimento da economia foi interrompido. Devido à falta de produtos, de possibilidade de sua produção, à falta de matérias primas, o design deixou praticamente de existir.

Na década de noventa, a Polónia entrou em um período de transição e o mercado começou a encher de bens do exterior. Eram de alta qualidade, estéticos e tinham um preço favorável. Nessa altura, o mercado estava também saturado com produtos baratos sem qualquer qualidade.

Em resposta aos desafios dos novos tempos, na Polónia começaram a aparecer empresas nacionais, muitas vezes familiares, de designers individuais. A nova situação obrigou a criatividade, a aprendizagem rápida de administrar uma empresa e a enfrentar condições desconhecidas (o uso de computadores, a gestão eficiente para enfrentar a concorrência).

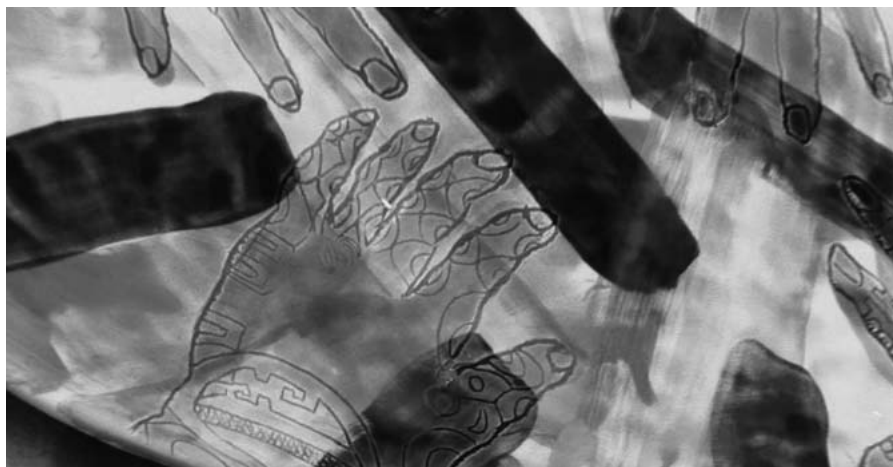
Nos anos noventa, foi organizada uma série de concursos e exposições, incluindo a Bienal de Arte Design. O design nacional encontrou, no entanto, um enorme obstáculo que era a implementação de projetos para a produção, muitas vezes quase impossível.

Os anos de 2000–2010 eram uma nova abertura para o mundo. A consciência do fato que o design é

Rolę wystawienniczą sztuki współczesnej kontynuują Centrum Sztuki Współczesnej mieszczące się w Zamku Ujazdowskim w Warszawie, salon wystawowy Zachęta w Warszawie oraz wiele prywatnych galerii. Od okresu międzywojennego silną pozycję ma na świecie polska fotografia artystyczna i dokumentalna.

Sukcesy artystyczne za granicą odnosiło wielu naszych artystów: Franciszek Starowieyski (1930–2009), Franciszek Maśluszczak, Zdzisław Beksiński (1929–2005), Stasys Eidrigevicius, rzeźbiarz Igor Mitoraj, malarze i ilustratorzy emigracyjni: Andrzej Dudziński, Rafał Olbiński, Jan Sawka (1946–2012), Andrzej Czeczot (1933–2012), fotograf Ryszard Horowitz.

Obecna jest na świecie nowa fala popularności i sukcesów najmłodszego pokolenia malarzy: Marcina Maciejewskiego, Wilhelma Sasnała, Jadwigi Sawickiej i innych. Świadczy to o powrocie, renesansie malarstwa, a ich międzynarodowe sukcesy o ekspansji polskiej sztuki.

???

WZORNICTWO

W gospodarce, która była w latach 60. sterowana centralnie, podniesiono poziom inwestycji. Wraz ze wzrostem konsumpcji wzrastała rola wzornictwa. Na rynku pojawiały się nowe, zaprojektowane przez polskich twórców produkty. Nowoczesne wzornictwo lat 60. reprezentowały gramofon Bambino, radio Ramona, radiodbiornik Ewa, ceramika i szkło użytkowe, meble segmentowe autorstwa Bogusławy i Czesława Kowalskich.

W roku 1959 powołano pierwszą oficjalną organizację, Radę Wzornictwa i Estetyki Produkcji Przemysłowej. Na początku lat 60. zorganizowano I i II wystawę – Targi Wzornictwa. To był początek współpracy i wymiany polskiego wzornictwa z międzynarodowym. W głównym obszarze zainteresowania projektantów były wnętrza mieszkalne, odzież robocza i ergonomia.

W latach 70. zwiększono poziom konsumpcji, potencjał inwestycyjny rósł w miarę zwiększania obcego kapitału, głównie pochodzącego z pożyczek, jakie ówczesna władza zaciągała na Zachodzie. Inwestowano w przemysł elektroniczny, elektryczny, lekki i motoryzacyjny. Stylistyka polskich projektantów była porównywalna pod względem wzorniczym z Zachodem, wpisywała się w światowe tendencje. Prekursorem pozytywnych zmian na przykład w dziedzinie mody była marka Hoffland Barbary Hoff. W programie wyższych uczelni artystycznych tworzono wydziały wzornictwa.

portador de valores antigos e tradições (um elemento da construção da identidade nacional e uma grande contribuição para o patrimônio cultural) foi a inspiração para muitos artistas e uma maneira de apresentar seus trabalhos em outros países. O uso do potencial de nossos artistas foi também benéfico para o estado. Atualmente, o design polonês industrial está em todas as escolas polonesas e os designers poloneses têm sucesso no mundo inteiro. Trabalham sem complexos em todos os lugares, são apreciados por sua criatividade incrível. O design tem também uma grande importância na arquitetura polonesa. Os arquitetos poloneses têm sua marca no mundo, ganham concursos e são convidados a cooperar.

Nomes significativos e empresas de design: Tomasz Rygalik (móveis), Basia e Piotr Lorek (porcelana), Studio projektowe 1:1, Quba Design (design de interiores), Moho Desing (tapetes modernos – cortes em papel tradicionais), Aze Desing, Anna Siedlecka e Radosław Achranowicz (lâmpada), Puff – Buff, Piotr Kuchciński.

???

POSTSCRIPTUM

Os artistas poloneses não foram sempre claros na escolha das prioridades da vida, do caminho artístico. Alguns eram membros do “Solidariedade”, defendiam seus colegas oprimidos na época da lei marcial, mas outros não apoiavam o boicote da televisão polonesa e cooperavam plenamente com as autoridades comunistas. Havia também artistas controversos porque trabalhavam com as autoridades e com a oposição. Na época comunista, artistas tentavam ser mais espertos do que a censura, caminhando para a grotesca, o absurdo, nuances, ambigüidades. Escolhavam a emigração ou eram forçado a essa decisão pelas autoridades. Tentavam um pouco cooperar, não sempre, mas a escolha de tal modo de vida escondia muitas vezes dramas pessoais. Foi difícil de seguir sua própria consciência e a verdade que na arte é a chave para alcançar o sucesso atemporal. Temos na história cultural muitos artistas que estavam firmes, seguindo seu caminho mas também muitos artistas marginalizados devido à perseguição e dificuldades do lado do governo comunista. Eles pagaram um preço alto – uma vida pessoal quebrada, a obra destruída e subestimada.

No mundo, a Polónia está sempre vista através do prisma de estereótipos históricos e culturais. Atividades promocionais no campo da cultura foram sempre importantes mas nos tempos atuais são prioridade. É o dever não apenas do governo, mas de cada polonês que pode ser envolvido na promoção da cultura.

Lata 80. były dla wzornictwa i projektantów czasem destrukcji. Życie obywateli w stanie wojennym zeszło do podziemia, zahamowany został rozwój gospodarki. Brak towarów, możliwości ich produkcji, brak surowców spowodował upadek wzornictwa.

W latach 90. Polska wkroczyła w okres transformacji i rynek zaczął się wypełniać towarami z zagranicy. Miały one wysoką jakość, estetykę i korzystne ceny. Rynek został w tamtym czasie również nasycony tanimi towarami bez żadnej jakości.

W odpowiedzi na wyzwania nowych czasów zaczęły w Polsce powstawać rodzime firmy, często rodzinne, indywidualnych projektantów. Nowa sytuacja wymusiła kreatywność, szybką naukę prowadzenia firmy i radzenia sobie w nieznanych dotąd uwarunkowaniach (zastosowanie komputerów, sprawne zarządzanie, sprostanie konkurencji).

W latach 90. zorganizowano wiele konkursów i wystaw, między innymi Biennale Sztuki Projektowania. Rodzime wzornictwo napotkało jednak olbrzymią barierę, jaką było wdrażanie projektów do produkcji, bo to często graniczyło z cudem.

Lata 2000–2010 stały się nowym otwarciem na świat. Świadomość, że z jednej strony wzornictwo jest nośnikiem starych wartości, tradycji (elementem budowania tożsamości narodowej i ogromnym wkładem w dziedzictwo kulturowe narodu), była inspiracją dla wielu artystów i sposobem na zainteresowanie swoją odrębną twórczością w innych krajach. Wykorzystanie potencjału naszych twórców okazało się korzystne również dla państwa.

Dzisiaj polskie wzornictwo przemysłowe jest na wszystkich polskich uczelniach, a polscy projektanci odnoszą sukcesy na świecie. Pracują wszędzie bez kompleksów, odnoszą sukcesy i są doceniani za niesamowitą kreatywność. Wzornictwo i projektowanie ma też dzisiaj pierwszorzędne znaczenie w polskiej architekturze i architekturze wnętrz. Polscy architekci mają swoją markę na świecie, wygrywają konkursy i są zapraszani do współpracy.

Znaczące nazwiska i firmy projektowe: Tomasz Rygalik (meble), Basia i Piotr Lorek (porcelana), Studio projektowe 1:1, Quba Design (architektura wnętrz), Moho Design (nowoczesne dywany – ludowe wycinanki), Aze Design, Anna Siedlecka i Radosław Achranowicz (lampy), Puff – Buff, Piotr Kuchciński.

POSTSCRIPTUM

Polscy artyści nie zawsze byli jednoznaczni w wyborze priorytetów życiowych, w wyborze drogi artystycznej. Jedni byli członkami Solidarności, bronili represjonowanych kolegów w stanie wojennym, ale inni nie popierali bojkotu Telewizji Polskiej i w pełni współpracowali z władzą komunistyczną. Byli też artyści kontrowersyjni, gdyż na przemian potrafili współpracować i z władzą, i z opozycją.

W latach komunistycznych próbowano przechytrzyć cenzurę, kierując się w stronę groteski, absurdu, niuansów, niedomówień. Wybierano emigrację lub zmuszała do niej władza. Próbowano trochę współpracować, trochę nie, ale za wyborem takiej drogi życiowej i artystycznej kryły się często osobiste dramaty. Trudno było podążać za własnym sumieniem i prawdą, która w sztuce jest kluczem do osiągania sukcesów ponadczasowych. Mamy w historii kultury wielu twórców, którzy byli niezłomni, podążali swoją drogą... Ale również wielu twórców przy braku akceptacji, prześladowaniach i trudnościach, jakie zgutowała im władza komunistyczna, zostało zmarginalizowanych. Zapłacili za to wysoką cenę – złamanym życiem osobistym, niszczonego i niedocenionego dorobkiem artystycznym.

Polska w świecie jest nadal postrzegana przez pryzmat historycznych i kulturowych stereotypów. Działania promocyjne w obszarze kultury zawsze były ważne, a w obecnych czasach są priorytetowe. To jest obowiązek nie tylko państwa, ale każdego Polaka, który może mieć swój udział i wpływ na promocję kultury.

ISBN 978-83-935454-9-0